

Risto-Pekka Happonen

Vastuualuejohtaja, Suu- ja leukasairauksien klinikka, TYKS

Suu- ja leukakirurgian professori, Turun yliopisto

Ylilääkäri Johanna Tuukkanen kysyy kolumnissaan, onko suun terveydenhuollon päivystyksessä jotain järkeä (Erikoislääkäri 4/2014,132). Se on kallista, tarpeetonta ja lisää perustetonta kysyntää. Rohkenen olla eri mieltä. Vuodenvaihteen ”uudistuksessa” kyse oli terveyskeskusten päivystyspalvelujen kehittämisestä. Yliopistosairaaloiden ympärivuorokautinen suu- ja leukakirurgiapäivystys on ollut kunnossa vuosikausia Kysin erva-aluetta lukuun ottamatta.

Velvollisuus suun terveydenhuollon päivystyksen järjestämiseen on ollut jo kauan ennen päivystysasetuksen antamista. Säädöksiä ei vain ole noudatettu. Eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt useasti huomiota tilanteeseen (mm. 31.10.2005 dnro 933/4/03, 11.4.2011 dnro 272/4/10 ja 15.12.2011 dnro 1451/2/11). Ratkaisussaan 31.5.2013 (dnro 804/4/12) hän toteaa, että ”tämä lakisääteinen velvollisuus on ilmeisesti täyttämättä kaikissa Suomen kunnissa ja sairaanhoitopiireissä”, vaikka ”velvollisuus suun ympärivuorokautisen päivystyksen järjestämiseen on nimenomaisesti säädetty terveydenhuoltolaissa”.

Päivystysasetus ei siis tuonut kunnille uusia velvoitteita. Siinä ohjeistetaan kehittämään suun terveydenhuollon päivystyksiä osana muuta päivystystoimintaa keskittämällä palvelut sairaanhoito-

Kallis ja tarpeeton hammaspäivystys – järkeä vai ei?

piireissä yhteispäivystyksen yhteyteen. Hajallaan olevia kuntien päivystyspisteitä yhdistämällä saadaan aikaan säästöjä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä (VSSHP) terveyskeskusten suun terveydenhuollon päivystyspalvelut on järjestetty keskitetysti viikonvaihteisin ja arkipyhinä vuodesta 2005 alkaen. Lähtökohtana oli auttaa terveyskeskuksia suoriutumaan päivystysvelvoitteesta kohtuullisin kustannuksin. Vuoden alussa päivystys laajeni arki-iltoihin. Tyksin suu- ja leukasairauksien klinikka vastaa toiminnasta. Päivystävä hammaslääkäri ja -hoitaja tulevat terveyskeskuksista. Työparin tukena on klinikan oma hoitaja. Suu- ja leukakirurgiapäivystäjän apu on käytettävissä. Päivystyspisteen sijoittaminen vuonna 2013 Turun yhteispäivystykseen paransi palvelujen laatua mm. tekemällä mahdolliseksi keskitetyn puhelinneuvonnan, lyhentämällä hoitoviiveitä ja lisäämällä potilasturvallisuutta. Myös yhteispäivystyksen henkilökunta on kokenut tiivistyneen yhteistyön hyödylliseksi.

VSSHP:n järjestämän perustason päivystyksen kustannus vuonna 2014 oli 0,51 € / asukas. Asianmukaiset päivystyspalvelut säästävät kustannuksia ja ennen kaikkea vähentävät potilaiden kärsimystä. Lapsipotilaan hammasvammojen lopullinen hoito edellyttää pahimmillaan vuosikausia kestäviä hammaslääkärikäyntejä, jotka voidaan usein välttää viivyttämättä toteutetulla ensiavulla. Hammaslääkäriin tekemillä ensiaputoimienpiteillä ehkäistään hammasperäisten tulehdusten leviämiskärsiä syviksi pään ja kaulan alueen infektioksi.

Viime vuonna 2066 potilasta otti

yhteyttä viikonloppupäivystykseen. Päivystyskriteerien perusteella heistä 1358 (66 %) pyydettiin vastaanotolle. Myös potilaat, joita ei otettu hoitoon, saivat tarvitsemansa ohjeet ja lääkemääräykset. Lisäksi yhteispäivystyksen puhelinneuvonta ohjasi suu- ja leukasairauksien klinikan jatkoarvioon 367 puhelua, joista 60 johti hammaslääkäri-hammashoitajatyöparin hoitotoimenpiteisiin virka-ajan ulkopuolella. Valtaosalla potilaista oli vakava hammasperäinen tulehdus tai hammas- tai leukatrauma. Päivystyksessä ei todellakaan hoideta yksinomaan särkypotilaita. Päivystäjänä toimineet arvioivat arvosanalla 4,2/5 sen, kuinka hyvin toiminta on onnistuttu puhelinhaastattelun perusteella rajaamaan todellisiin päivystystapauksiin. Suu- ja leukakirurgiapäivystäjän viime vuonna virka-ajan ulkopuolella tekemät aktiiviyötunnit vastaavat 4,5 kuukautta kokoaikaisen erikoishammaslääkäriin työajasta.

Olen nähnyt riittävästi potilaita, jotka eivät ole suun terveydenhuollon päivystyksen puutteellisesta järjestämisestä johtuen saaneet asianmukaista ensiapua. Jokaisen terveydenhuollon ammattihenkilöryhmän tulee osaltaan kantaa vastuunsa, että heidän asiantuntemuksensa ja osaamisensa ovat kiireellistä hoitoa tarvitsevien potilaiden käytettävissä. On erikoista, että Johanna tulkitsee terveydenhuollon eettisten periaatteiden noudattamisen ja lakisääteisten velvoitteiden täyttämisen Suomen Hammaslääkäriliiton pyrkimykseksi nostaa hammaslääkäriin työn arvostusta.

Nyt tässä päivystyksessä alkaa vihdoin olla jotain järkeä!